Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024
№ 2

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 832 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr 10
Baxtiyor Islamov

Kichik biznesni rivojlantirishda "yashil" iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati 12
Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G'oipnazarov

Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System 18
Zufarova Nozima Gulamiddinovna

Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko'rsatkichlari va ekologik muammolar 26
Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich

Yashil budjetlashtirish va uni O'zbekistonda joriy etish istiqbollari 32
Meyliev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi

Iqtisodiyotda ta'lim va fan integratsiyasining asosiy yo'nalishlari 37
Yormatov Ilmidin Toshmatovich

Transport vositalari va yo'llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir 41
Agzamov Shaxboz Akmalovich

Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish 46
A. X. Salamov

Biznes-reja baliqchilik xo'jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida 50
Dosmuratova Shaxista Kengashovna

Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi 57
Axmediyeva Aliya Toxtarovna

Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari 65
Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich

Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari 69
Shamsiyev Nodir Muratovich

Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari 74
Shagazatov Oybek bahodirovich

Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo'nalishlari 78
Davlatov Sanjar Abdimannonovich

Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari 82
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich

Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformatsiyaning muhim yo'nalishlari 86
Yuldasheva Kamola Miraliyevna

O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida) 91
Yoriyeva Farangiz Murodillayevna

Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi 96
Nazarova Umida Avazovna

Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari 100
Mirzaxodjayev Alisher Botirovich

Globallashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish 105
Mirzayev Musurmon Umidullayevich

Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni va ahamiyati 110
Fayziyeva Aziza Azamat qizi

Ta'lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili 115
Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ta'minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish....121
Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi

Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari....125
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich

Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан....131
Абдурахманова Матлуба Махамадаминовна

Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari....137
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich

Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish....143
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva

Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari:
Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili....150
Sultonboeva Munira bahodirovna

Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar....156
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li

Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта....161
С. С. Алиева, А. Назаров

Erkin iqtisodiy zonalarning faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish....169
Sheraliyeva Saida Azatovna

Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari....172
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich

Инклюзивное образование и его особенности....177
Зайнутдинова Умида Джалоловна

Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari....181
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich

Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo'llari....186
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li

Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari....190
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li

O'zbekistonda sug'urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi....195
G. Adilova

Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o'yinlar nazariyasi usuli bilan baholash....199
Mardiyev Nurali

Yengil sanoatda "lean production" konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlari....205
Yaxyayeva Inobat Karimovna

Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlili....209
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li

Ko'chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari....215
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich

Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari....223
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna

O'zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi
instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar....228
Eshimov Alisher Dusmurodovich

Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini
aniqlash metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi)....236
Norqobilov Akobir Iso o'g'li

Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari....242
Rabbimov Elbek Abdulloyevich

Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari....247
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li

Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari 252
Shoymardonov Orziqul Jo‘ra o‘g‘li

Majburiy tibbiy sug‘urtaning vujudga kelishi va o‘ziga xos xususiyatlari 258
Kenjayev Soxib Sayfiyevich

O‘zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma’murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati samaradorligini yanada oshirish 262
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi

Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli 268
Shokirov Mirkamol Mirolim o‘g‘li

Boshqaruv hisobida mas’uliyat markazlarini tashkil etish masalalari 276
Sobirov Otabek Olimjonovich

Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo‘llari 279
Kultayev Farxod Shavkatovich

Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko‘rsatkichlariga ta’sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish 283
Normo‘minov Temurbek Sheraliyevich

O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo‘llari 286
To‘ychiyev Otabek Shamshiyevich

Venchur kapitalining mohiyati va O‘zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari 290
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna

Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash zarurati 295
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug‘bek o‘g‘li

Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta’sirini ko‘p omilli ekonometrik modellashtirishda tahlil qilish 299
Abdunazarova Shahnoza Norqo‘chqor qizi

Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo‘llari 304
Abdullayev Boburjon Akbaralievich

Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o‘rni 308
Akbarov Akmalxon Akrom o‘g‘li

Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish 312
Mirzayeva Nargiza Batirovna

Talabalarning oilali bo‘lishiga ta’sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv 316
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov

Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation 321
Mukhlisa Ikramova

Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o‘rni va iqtisodiy rivojlanishga ta’siri 327
Yusupov Muhammadali Soxib o‘g‘li, J.D. Xojiyev

Temir yo‘l sanoat korxonalarida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo‘yicha xorijiy tajriba 331
Kadirova Sharofat Amonovna

Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО “Ўзтемирйўлйўловчи” 334
Н. Э. Кахарова

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi 339
Sharipov Bobur Anvar o‘g‘li

“STEKLOPLASTIK” MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish 344
Musyeva Shoira Azimovna

Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari 350
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova

Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans 355
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy zaxiralar samaradorligiini KPI orqali baholash uslubiyati 359
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich

Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari 364
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdamova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna

Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari 371
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi

Процессы цифровизации АО "Hududgazta'minot" 375
Хусанов Кахрамон Нишонович

O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari 380
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li

Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi 383
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich

Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash 388
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li

O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari 396
Sh. Madraimov

Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida 399
Xasanova Lola Mamasharifovna

Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari 402
B. B. Berkinov

O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari 411
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li

Rivojlangan mamlakatlarda keksa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida) 415
Karimov Bekzodjon Ilxomovich

Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari 422
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li

Финансы или корпоративные финансы 428
Уринов Бобур Насиллоевич

In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features 434
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi

Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari 439
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li

Сокращение уровня бедности в Узбекистане 445
АмирджановаСитора Суннат кизи

Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash 450
S. B. Inoyatov

Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari 455
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li

Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari 462
Ollokulova Feruza Mansurovna

Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili 465
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich

Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati 471
Xalmuxamedova Zeboxon Babaxanovna

Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari 475
M. Yuldosheva

Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari 482
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna

O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili 489
Mirzayev Mirza Abdullayevich

Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini instituttsional tahlil qilish mexanizmi 494
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna

Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi 501
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna

Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish 505
Karamatova Noiba Husnitdinovna

Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlari 512
Mamatov Mamajan Axmadjonovich

Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ....519
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович

O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari 524
Sultanov Baxram Begdullayevich

Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях....528
Самигова Гуландом Абдужаббаровна

Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri 536
Mirzayeva Muhlisa Ubaydullo qizi

Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin 541
Muminov Akmal Tulkunovich

Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta'lim tizimining ta'siri 545
Nasimov Adiz Azamat o'g'li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich

Respublikada fermer xo'jaliklarga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari 550
Shukurov Ilxom Safarboyevich

Turli mamlakatlarda oliy ta'limni moliyalashtirish yo'llari 557
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi

Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi....562
Yuldashev G'iyos Turabekovich

Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari 566
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna

Qishloq xo'jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish....572
Boltayev Abror Sayitmuradovich

Секреты интересного урока в начальной школе....579
Гараева Олеся Владимировна

Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o'rni....582
Ibragimova Gulchehra Toxirovna

Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi....586
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich

O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida....593
Nabiyev Feruz Nurmurodovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Fundamentals of Innovative Management and its Organizational Control 599
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamatovich

Moliyaviy menejment tizimini rivojlantirishda raqamli marketingdan foydalanishning afzalliklari....................604
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich

Оценка экономической эффективности использования фотоэлектрической тепловой установки....................608
Жураев Ислом Рахматович, Юлдошев Исроил Абриевич, Жураева Зухра Исламовна

Ilmiy darajali kadrlar tayyorlash sohasida xalqaro tajriba....................614
Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich

Turizm infratuzilmasi va uning tarkibiy tuzilishi 621
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li

Oliy ta'lim xizmatlari bozorining rivojlanishi sabablari....................625
Abdukadirova Kamola Azimovna

Mintaqada turizm sohasini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalari....................629
Isomiddinov Inomjon Qurvonali o'g'li

Ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha infrastruktura holati....................636
Dehqonov Burxon Rustamovich

Soliqqa tortish maqsadida kadastr qiymatlarini aniqlash mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari....................642
Kamilov Abror Anvarovich

O'zbekistonda uylarning energiya samaradorligini oshirish 647
Dodiyev Fozil O'tkurovich

O'zbekistonda talant menejmentni tatbiq etish istiqbollari....................653
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li

Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari....................658
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li

Bulutli texnologiyalardan foydalangan holda resurs xarajatlarini optimallashtirish: tahlil va boshqarish 663
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Karabayev Rustam Zafarovich

Milliy iqtisodiyotni rivojlanishida sug'urta institutlarining tutgan o'rni 673
K. A. Sharipov, D. Jo'rayev

Tadbirkorlik nazariyasining evolyutsion talqini....................678
Aripov Oybek Abdullayevich

Enhance Export Potential of Private Entrepreneurship and Small Venture....................683
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi

Mintaqa barqaror rivojlanishini cheklovchi ekologik omillar tahlili 690
Adilova Marg'uba Tursunaliyevna

Improving the Efficiency of Industrial Enterprise Activities in the Age of Digital Technologies 698
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi

A study of green marketing practices in the retail industry – Advantages and disadvantages....................705
Davronova Zilola Gulomovna

Tijorat banklarining korporativ xizmatlarini transformatsiyalash jarayonini rivojlantirish....................709
Farmanova O'g'iloy Aliqul qizi

Davlat moliyaviy nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari 715
Maxmudov Azamat Normuradovich

Xorijiy banklarning moliya injiniringi mahsulotlari va rivojlanish istiqbollari 721
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich

O'zbekistonda turizm xizmatlari imkoniyatlari: muammo va yechimlar....................727
Fayziyev Oybek Raximovich, Xalikov Saydilla Abdraxmanovich

Sanoat klasterlarini shakllanishining simulyatsiya modelini yaratish 734
Xakimov Ziyodulla Axmadovich, Axmedova Rayxona Jasurbek qizi

Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning xususiyatlari va ustuvor yo'nalishlari 741
Tolibjon Qazaqov Sharifjon o'g'li

Raqamli iqtisodiyotda zamonaviy texnika va texnologiyalarning xususiyatlari....................747
Xusanov Ulugbek Nishanovich

Biologik aktivlar va qishloq xo'jaligi mahsuloti joriy hisobini tashkil etish bo'yicha xorijiy tajribalar 752
Yusupova Mahfuza Baxtiyor qizi

Mulkchilikning iqtisodiyotdagi ahamiyatini qiyosiy tahlil qilish (O'zbekiston va Shvetsiya misolida) 757
Odil Norboyev

Ipoteka krediti riskining ayrim nazariy jihatlari....................761
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi

Xalqaro turizm bozorining rivojlanish tendensiyalari va unda O'zbekistonning ishtiroki 764
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, Bobobekova Nargiza Baxtiyorovna

Tijorat banklari fond bozoridagi aksiyalar narxini o'zgarishini ebo moduli orqali aniqlashning ekonometrik tahlili....................769
Yuldoshova Manzura Ollashkurovna

Organizational mechanism of sustainable development of the tourism industry, role and application of technologies....................780
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich

Banklarda risklarni diversifkatsiyalashning mohiyati va ahamiyati 787
Baxriddinov Sharofiddin

Davlat oliy ta'lim muassasalarida daromad va harajatlarning o'zaro mutanosibligi....................793
Gafurov Anvar Bazarbayevich

To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri: tahlil va istiqbollar....................799
Raxmanov Bekzod Ibragimovich

Инновационный и развивающий менеджмент в сфере услуг 803
Аҳтамова Моҳигул Эркиновна

Ishsizlarni kasb-hunarga o'qitish asosida raqobatbardoshligini oshirish 807
Bakiyeva Iroda Akbarovna

Dehqon xo'jaliklarida yetishtirilgan grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish yo'llari 811
Inobatov Abror Boshlarovich

Комплаенс и риск менеджмент в международных гуманитарных организациях 817
Мухамеджанов Баходир Кахрамонович

Ipakchilik korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari....................822
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna

Soliqlarning yig'iluvchanligi va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili....................826
Abdurasulov Alisher Abdurasulovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

DAVLAT OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA DAROMAD VA HARAJATLARNING O‘ZARO MUTANOSIBLIGI

Gafurov Anvar Bazarbayevich
PhD, Alfraganus university Iqtisodiyot kafedrasi dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan davlat oliy ta’lim muassasalarining tahliliga qaratilgan bo‘lib, davlat OTMlar soni, tahsil olayotgan talabalar soni, faoliyat yuritayotgan professor-o‘qituvchilar soni va davlat OTMlarni daromad hamda xarajatlarning nisbatan ko‘rsatkichlari tahlili yoritilgan. Ushbu tahlilni yoritishdan maqsad davlat OTMlarida moliyaviy erkinlikni nechog‘li samarali ekanligini yoritishdan iboratdir.

Kalit so‘zlar: davlat, OTM, talaba, daromad, xarajat, professor, o‘qituvchi.

Abstract: This article focuses on the analysis of state higher education institutions operating in the Republic of Uzbekistan, the number of state HEIs, the number of students, the number of working professors, and the analysis of the relative indicators of income and expenses of state HEIs. The purpose of this analysis is to clarify how effective financial freedom is in state HEIs.

Key words: public, HEI, student, income, cost, professor, teacher.

Аннотация: В данной статье основное внимание уделяется анализу государственных высших учебных заведений, действующих в Республике Узбекистан, количества государственных вузов, количества студентов, количества работающих профессоров, а также анализу относительных показателей доходов и расходов государственных вузов. Целью данного анализа является выяснение того, насколько эффективна финансовая свобода в государственных вузах.

Ключевые слова: государство, вуз, студент, доход, стоимость, профессор, преподаватель.

KIRISH

Hozirgi kunda ta’lim sohasidagi islohotlar iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishning muhim ko‘rsatkichlaridan bo‘lib hisoblanadi. Shu sababdan ham yurtumizdan amalga oshirilayotgan Yangi O‘zbekistoning dastlabki islohotlari ijtimoiy sohada, xususan, ta’limda amalga oshrish boshlandi. Jumladan, 70 ga yaqin yangi maktablar qurilishi, maktabgacha qamrovni 27 foizdan 70 foizga yetkazilgani, oliy ta’lim muassasalarga qamrov darajasi 9 foizdan 38 foizga oshgani yaqol misol tariqasida ko‘rishimiz mumkin. Shu bois ham Prezidentimiz Sh. Mirziyoyev ta’kidlagandek, “Ta’lim sifatini oshirish – Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining yakkayu yagona to‘g‘ri yo‘lidir” [1].

Ta`kidlash joizki, 2019-yilda “O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish” konsepsiyasi, 2022-yilda “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi”, 2023-yilda yangi tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi hamda 2023-yilda “O‘zbekiston-2030” strategiyasi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi va boshqa ko‘plab normativ hujjatlarda ta’lim sifatini oshirish islohotlari asosiy mezon sifatida qabul qilingan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada keltirilgan ma’lumotlar miqdoriy metodologiyadan shakllantirilgan bo‘lib, ma’lumotlar O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining ma’lumotlari asosida shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi 2024-yil 1-yanvar holatidagi ma’lumotga ko‘ra, hozirgi kunda respublikamizda faoliyat yuritayotgan OTM soni 223 tani tashkil etib, shundan, 121 ta davlat, 74 ta nodavlat va 28 ta xorijiy ta’lim muassasalari faoliyat yuritib kelmoqda (1-rasm).

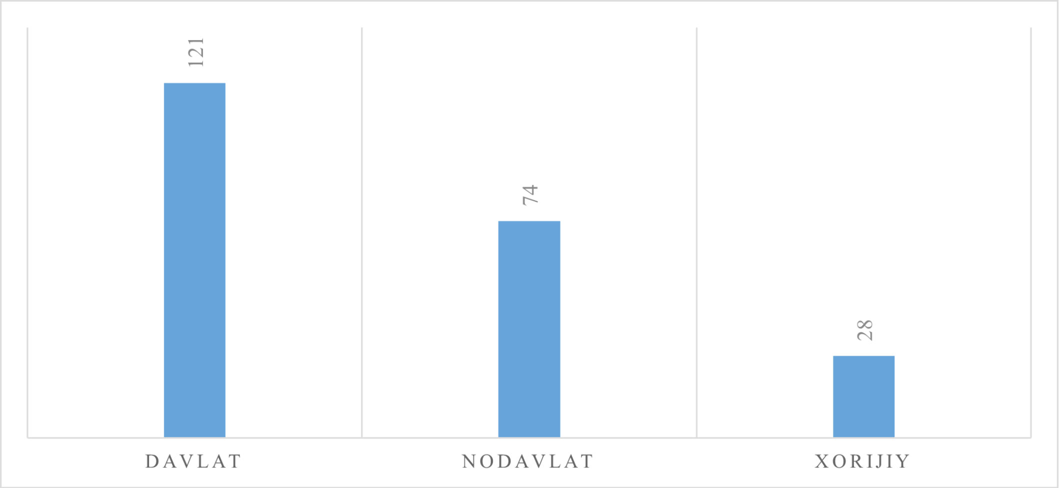

1-rasm: Mulkiy shakliga koʻra Oʻzbekistondagi OTMlar soni[1]

Respublikamizda tahsil olib kelayotgan soni 1,3 mln.ni tashkil etib. Ushbu talabalarning 992 231 nafari yoki jamiga talabalaga nisbatan 74 foizi 121 ta davlat OTMlarida, 310 649 nafari yoki jamiga nisbatan 23 foizi 74 ta nodavlat OTMlarda va 34 573 nafari yoki jamiga nisbatan 3 foizi 28ta xorijiy OTMlarda tahsil olib kelishmoqda(1-jadval).

1-jadval: Mulkiy shakliga koʻra OTMlardagi talabalar soni[2]

№	Mulkiy shakli	Talabalar soni	Jamiga nisbatan foizda
1	Davlat	992231	74
2	Nodavlat	310649	23
3	Xorijiy	34573	3
4	Jami	1 337 453	100

Vazirlik maʼlumotiga koʻra, eng koʻp talabalar soni boʻyicha Oʻzbekiston Milliy universiteti 34 633 nafar talaba bilan yakka peshqadamlikda bormoqda, ikkinchi oʻrinda esa Fargʻona davlat universiteti (29 784), uchinchi oʻrinda esa Qoraqalpoq davlat universiteti (29201)dir (2-jadval).

2-jadval: Top-10 davlat OTMlar orasida eng koʻp talabalar soni[3]

№	OTM nomi	Talabalar soni
1	Oʻzbekiston Milliy universiteti	34633
2	Fargʻona davlat universiteti	29784
3	Qoraqalpoq davlat universiteti	29201
4	Urganch davlat universiteti	28487
5	Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti	24166
6	Namangan davlat universiteti	24020
7	Toshkent davlat pedagogika universiteti	23006
8	Chirchiq davlat pedagogika universiteti	22814
9	Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti	22455
10	Termiz davlat universiteti	22387

Keyingi oʻrinda Urganch davlat universitetida 28 487 nafar talabalar tahsil olayotgan dargoh Urganch davlat universitetidir. Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida esa talabalar soni 24 166 nafarni tashkil etib 5-oʻrinni egallamoqda. Namangan davlat univeristetida talabalar soni Toshkent davlat iqtisodiyot universitetidan 146 nafarga kam boʻlib, keying 6-oʻrini egallamoqda. Toshkent davlat pedagogika universitetida tahsil olayotgan

1 Muallif ishlanmasi Oliy taʼlim, fan va innovatsiyalar vazirligi maʼlumotlari asosida, https://stat.edu.uz/universities
2 Muallif ishlanmasi Oliy taʼlim, fan va innovatsiyalar vazirligi maʼlumotlari asosida, https://stat.edu.uz/students
3 Muallif ishlanmasi Oliy taʼlim, fan va innovatsiyalar vazirligi maʼlumotlari asosida, https://stat.edu.uz/

talabalar soni 23006 nafarni tashkil etib, Namangan davlat univeristetidan salkam 1 014 nafarga kamligini ko‘rishimiz mumkin.

Respublikamizda 121 ta davlat OTMlarida 992 231 nafar talabalar tahsil olib kelishmoqda. Ushbu talabalarga 36 490 nafar professor-o‘qituvchilar ta’lim berib kelishmoqda. Har bir davlat OTMlariga o‘rtacha 302 nafar professor-o‘qituvchilar to‘g‘ri kelmoqda. Davlat OTMlarida 29 ming o‘qituvchilar unvonsiz bo‘lib, ular 80 foizni tashkil etadi (3-jadval).

3-jadval: Davlat OTMlarida faoliyat yuritayotgan o‘qituchilar soni, unvon bo‘yicha[4]

№	Unvoni bo‘yicha	Soni	Jamiga nisbatan foizda
1	Unvonsiz	29079	80
2	Dotsent	5607	15
3	Professor	1428	4
4	Katta ilmiy xodim	376	1
5	Jami	36 490	100

Davlat OTMlarida “dotsent” unvoniga ega bo‘lganlar soni 5 607 nafarni tashkil etib, jami faoliyat yuritayotgan professor-o‘qituvchilarga nisbatan 15 foizini tashkil etmoqda. “Professor” ilmiy unvonga ega bo‘lganlari soni 1428 nafarni yoki davlat OTMlarida faoliyat yuritayotganlarga nisbatan 4 foizni tashkil etadi. “Katta ilmiy xodim” unvoniga ega o‘qituvchilar soni 376 nafar bo‘lib, jamiga nisbatan 1 foizni tashkil etadi.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi 2024-yil 1-yanvar xolatidagi ma’lumotga ko‘ra, hozir vaqtda barcha davlat ulushi bo‘lgan OTM soni 121 tani tashkil etib, ularda 16 tasi yoki 22 foizda OTM daromadlari xarajatlarida oshib ketganini ko‘rishimiz mumkin (4-jadval).

4-jadval: Davlat OTMlar daromad va xarajatlar nisbati salbiy ko‘rinishdagi nisbati (mln. so‘m)[5]

№	OTM nomi	Daromad	Xarajat	Farqi	Foizda
1	Buxoro davlat universiteti	322 239,08	368 249,36	-46 010,28	114
2	Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti	361 092,00	399 712,80	-38 620,80	111
3	Urganch davlat universiteti	358 274,91	384 621,16	-26 346,25	107
4	Toshkent kimyo-texnologiya instituti	109 669,35	122 250,85	-12 581,50	111
5	O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti	357 621,00	368 087,44	-10 466,44	103
6	Jizzax politexnika instituti	114 888,90	125 183,30	-10 294,40	109
7	Buxoro muhandislik-texnologiya instituti	134 510,63	142 898,96	-8 388,33	106
8	Toshkent davlat O‘zbek tili va adabiyoti universiteti	91 324,90	97 676,20	-6 351,30	107
9	Samarqand davlat universiteti	326 216,80	332 566,50	-6 349,70	102
10	Toshkent davlat texnika universiteti Olmaliq filiali	66 873,06	72 466,82	-5 593,76	108
11	Namangan muhandislik-qurilish instituti	109 082,20	114 585,70	-5 503,50	105
12	Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti	96 449,50	99 818,00	-3 368,50	103
13	Farg‘ona politexnika instituti	168 917,60	171 019,90	-2 102,30	101
14	Toshkent davlat texnika universiteti Qo‘qon filiali	15 982,14	17 593,01	-1 610,87	110
15	Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti	91 842,70	93 014,30	-1 171,60	101
16	Toshkent kimyo-texnologiya instituti Yangiyer filiali	31 126,30	31 227,50	-101,20	100

Davlat OTMlarida eng ko‘p xarajatlariga ega oliygoh Buxoro davlat universiteti bo‘lib, 2024-yil 1-yanvar holatiga ko‘ra 322 239 mln. so‘m daromad ko‘rgan bo‘lib, lekin harajatlari 368 249 mln. so‘mni tashkil etib, tavofut qiymati 46 010 mln. so‘m yoki 114 foizni tashkil etmoqda. Ikkinchi navbatda, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti bo‘lib, daromad ko‘rsatkichi 361 092 mln. so‘mni tashkil etgan vaqtda, xarajatlari 399 712 mln. so‘mni tashkil etib, tavofut esa 38 620 mln. so‘m yoki 111 foizni tashkil etgan. Urganch davlat universitetining daromadi 358 274 mln. so‘mni tashkil etib, ushbu universitetning xarajati 384 621 mln. so‘mni tashkil etib, tavofut ko‘rsatkichi 26 346 mln. so‘m yoki 107 foizni tashkil etgan.

4 Muallif ishlanmasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ma’lumotlari asosida, https://stat.edu.uz/
5 Muallif ishlanmasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ma’lumotlari asosida, https://edu.uz/media/eebfe87b-ff02-0b31-6911-ec76c3bb8e27.pdf

Toshkent kimyo-texnologiya institutining daromad koʻrsatkichi 109 669 mln. soʻmni tashkil etgan vaqtda, ushbu institutning xarajat koʻrsatkichi 122 250 mln. soʻm yoki 12 581 mln. soʻm yoki 111 foizni tashkil etmoqda. Oʻzbekiston davlat jahon tillari universitetida daromadi 357 621 mln. soʻmni tashkil etgan vaqtda, ushbu dargohning xarajati 368 087 mln. soʻmni tashkil etib, ushbu daromad va xarajat oʻrtasidagi tavofut 10 466 mln. soʻm yoki 103 foizni tashkil etadi.

Keyingi tahlil koʻrsatkichda, 4-jadvalda qayd etilgan OTMlarda tahsil olayotgan talabalar soni hamda respublika boʻyicha davlat OTMlarda tahsil olayotgan talabalarga nisbatan foiz boʻyicha amalga oshiriladi. Buxoro davlat universitetida 46 mln. soʻmlik tavofut mavjud bor holatda 21 704 nafar talabalar tahsil olishmoqda. Ushbu OTMda tahsil olayotgan talabalar soni jami respublika davlat OTMlarda tahsil olayotgan talabalarga nisbati 2,19 foizni tashkil etadi (5-jadval).

5-jadval: Davlat OTMlar daromad va xarajatlar nisbati salbiy koʻrsatkichiga ega oliygohlardagi talabalar soni[6]

№	OTM nomi	Talabalar soni	Jami davlat OTM talabalariga nisbati foizda
1	Buxoro davlat universiteti	21 704	2,19
2	Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti	24 166	2,44
3	Urganch davlat universiteti	28 487	2,87
4	Toshkent kimyo-texnologiya instituti	8 627	0,87
5	Oʻzbekiston davlat jahon tillari universiteti	22 455	2,26
6	Jizzax politexnika instituti	10 524	1,06
7	Buxoro muhandislik-texnologiya instituti	15 223	1,53
8	Toshkent davlat Oʻzbek tili va adabiyoti universiteti	6087	0,61
9	Samarqand davlat universiteti	19 795	1,99
10	Toshkent davlat texnika universiteti Olmaliq filiali	5 981	0,60
11	Namangan muhandislik-qurilish instituti	10 651	1,07
12	Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti	5 660	0,57
13	Fargʻona politexnika instituti	16 342	1,65
14	Toshkent davlat texnika universiteti Qoʻqon filiali	1 494	0,15
15	Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti	9 365	0,94
16	Toshkent kimyo-texnologiya instituti Yangiyer filiali	3 348	0,34

Toshkent davlat iqtisodiyot unvirsitetida 24 166 nafar talaba tahsil olib, jami davlat OTMlarga nisbati 2,44 foizni tashkil etadi. Urganch davlat universitetida 28 487 nafar tahsil olib, ushbu koʻrsatkich jami davlat OTM talabalariga nisbatan 2,87 foizni tashkil etadi. Toshkent kimyo-texnologiya institutida tahsil olayotgan talabalar soni 8 627 nafar boʻlib, davlat OTMlarida tahsil olayotgan talabalarga nisbati 0,87 foizni tashkil etib, ushbu oliygohning daromad va xarajatlari oʻrtasidagi tavofut 111 foiz yoki 12 581 mln. soʻmni tashkil etadi.

Davlat OTMlarda daromad va xarajatlarida ijobiy koʻrsatgichka ega oliygohlarni koʻrib chiqadigan boʻlsak. Namangan davlat universitetining daromadi 550 227 mln. soʻmni tashkil etib, ushbu dargohning xarajat koʻrsatkichi 269 162 mln. soʻmni tashkil etmoqda. Ushbu ta'lim muassasining daromad va xarajat koʻrsatkichlarida ijobiy 281 065 mln. soʻmni tashkil etmoqda. Namangan davlat universiteti xarajat koʻrsatkichi daromadining salkam 50 foizni tashkil etgan (6-jadval).

6-jadval: Davlat OTMlar daromad va xarajatlar nisbati ijobiy koʻrinishdagi nisbati, (mln. soʻm)[7]

№	OTM nomi	Daromad	Xarajat	Farqi	Daromad va xarajat nisbati %da
1	Namangan davlat universiteti	550 227,50	269 162,40	281 065,10	49
2	Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti	513 396,87	386 499,30	126 897,57	75
3	Oʻzbekiston-Finlandiya pedagogika instituti	157 576,70	93 411,90	64 164,80	59
4	Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti	242 127,60	184 503,00	57 624,60	76

6 Muallif ishlanmasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ma'lumotlari asosida, https://edu.uz/media/eebfe87b-ff02-0b31-6911-ec76c3bb8e27.pdf

7 Muallif ishlanmasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ma'lumotlari asosida, https://edu.uz/media/eebfe87b-ff02-0b31-6911-ec76c3bb8e27.pdf

5	Navoiy davlat pedagogika instituti	209 970,70	169 533,10	40 437,60	81
6	Nukus davlat pedagogika instituti	255 387,11	215 309,85	40 077,26	84
7	Buxoro davlat pedagogika instituti	114 005,00	76 961,00	37 044,00	68
8	Chirchiq davlat pedagogika universiteti	265 394,70	230 609,10	34 785,60	87
9	Termiz davlat pedagogika instituti	123 045,40	93 076,10	29 969,30	76
10	Farg‘ona davlat universiteti	404 464,20	377 349,30	27 114,90	93
11	Namangan davlat pedagogika instituti	50 705,70	28 130,00	22 575,70	55
12	Andijon davlat universiteti	277 431,50	257 910,40	19 521,10	93
13	Termiz muhandislik-texnologiya instituti	89 135,13	70 922,44	18 212,69	80
14	Samarqand iqtisodiyot va servis instituti	106 914,20	88 941,90	17 972,30	83
15	Toshkent arxitektura-qurilish universiteti	131 725,70	115 064,70	16 661,00	87
16	Toshkent davlat texnika universiteti	321 540,00	304 937,40	16 602,60	95
17	Andijon davlat pedagogika instituti	102 868,55	86 514,54	16 354,01	84
18	Toshkent moliya instituti	247 505,30	231 262,90	16 242,40	93
19	Jizzax davlat pedagogika universiteti	257 467,40	244 742,00	12 725,40	95
20	Qo‘qon davlat pedagogika instituti	189 311,40	177 239,20	12 072,20	94

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universitetining 513 396,87 mln. so‘m qiymatida daromad ko‘rib, xarajati 386 499 mln. so‘mni tashkil etib, bu shuni anglatadiki, universitetning daromadining 25 foizi sof foyda sifatida qolganini. O‘zbekiston-Finlandiya pedagogika institutining daromadidan xarajati 64 164 mln. so‘m farq qilib, bu shuni anglatmoqdagi insitutning xarajati jami daromadlarining 59 foizini tashkil etib, 41 foizi sof foyda sifatida qolayotganini. Qarshi muhandislik-iqtisodiyot institutida daromad ko‘rsatkichi 242 127 mln. so‘mni, xarajatlari 184 503 mln. so‘m yoki daromadning 76 foizini tashkil etgan. Demak, Qarshi muhandislik-iqtisodiyot institutining sof foydasi 57 624 mln. so‘mni tashkil etadi. Navoiy davlat pedagogika institutining sof foydasi 40 437 mln. so‘mni tashkil etib, daromadi va xarajatlaridan 40 077 mln. so‘mga ko‘pligini ko‘rsatadi.

Davlat OTMlarda budjet mablaglari va to‘lov shartnomalar bo‘yicha nisbiy ko‘rsatkichga ega oliygohlar tahlili olib boriladi. Statistik ma’lumotga ko‘ra, “Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash muhandislari institut” milliy tadqiqot universiteti Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish institutiga budjet mablag‘lari bo‘yicha moliyalashtirish 23 566 mln. so‘mni tashkil etib, to‘lov shartnoma mablag‘lari bo‘yicha moliyalashtirish 22 049 mln. so‘mni tashkil etib, ushbu ko‘rsatkichlar o‘rtasidagi tavofut 1 517 mln. so‘mni tashkil etadi (7-jadval).

7-jadval: Davlat OTMlar daromadlari budjet mablag‘lari va to‘lov shartnoma bo‘yicha nisbati (mln. so‘m)[8]

№	OTM nomi	Budjet mablag‘lari bo‘yicha (moliyalashtirish)	To‘lov shartnoma mablag‘lari bo‘yicha daromadlar	Farqi	Talabalar soni
1	“Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash muhandislari institut” milliy tadqiqot universiteti Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti	23 566,60	22 049,30	-1 517,30	3876
2	Namangan to‘qimachilik sanoat instituti	7 712,25	3 397,50	-4 314,75	1675
3	Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti huziridagi Nukus konchilik instituti	9 499,78	5 785,45	-3 714,33	1259
4	O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti	26 370,20	24 514,30	-1 855,90	3887
5	“Sankt-Peterburg Davlat universiteti” Toshkent shahar filiali	670,50	349,50	-321,00	23
6	Toshkent davlat texnika universiteti Qo‘qon filiali	7 819,88	7 630,50	-189,38	1494
7	Rossiya davlat neft va gaz universitetining Toshkent shahridagi filiali	10 810,50	10 748,40	-62,10	750

8 Muallif ishlanmasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi ma’lumotlari asosida, https://opendata.edu.uz/vazirlik

Namangan to‘qimachilik sanoat institutining to‘lov shartnoma mablag‘lari bo‘yicha daromadlari (3 397 mln. so‘m) budjet mablag‘lari bo‘yicha moliyalashtirish (7 712 mln. so‘m) kamligi tavofut (4 314 mln. so‘m)da ko‘rsatmoqda. Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti huziridagi Nukus konchilik institutida ham to‘lov shartnomalar bo‘yicha moliyalashtirish manbasi, budjet mablag‘iga nisbatan kamligini ko‘rsatmoqda. O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universitetida 3887 nafar talabalar tahsil olishadi, lekin, budjet mablag‘idan moliyalashtirish ko‘rsatkichi yuqoriligini ko‘rsatmoqda.

XULOSA

Ushbu tadqiqotdagi statistik ma’lumotlari asosida shuni xulosa qilish mumkin. Buxoro davlat universiteti, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Urganch davlat universiteti, Toshkent kimyo-texnologiya instituti, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti va Samarqand davlat universiteti hamda Toshkent davlat sharqshunoslik universitetlarida daromadlaridan xarajatlari yuqori ko‘rsatkichga ega ekanligini, lekin 2021-yil PQ-61-sonli “Davlat oliy ta’lim muassasalariga moliyaviy mustaqillik berish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Prezident qarorida 35 ta davlat OTMlarga 2022-yil 1-yanvardan moliyaviy mustaqillik berilgan bo‘lib, xususan unda:

1. Ta’lim xizmatlari bozoridagi talabni inobatga olgan holda to‘lov-kontrakt asosida o‘qitish qiymatini belgilash;
2. Bo‘sh turgan bino va inshootlarda pullik xizmatlar ko‘rsatish tartibini belgilash qayd etilgan.

Lekin, vazirlikning statistik ma’lumotlariga ko‘ra 7 ta davlat OTMlarida daromad va xarajat ko‘rsatkichlarida salbiydir. Balkim, pandemiya ta’siridir, lekin unday bo‘lsa, qolgan 28ta davlat OTMlarida unday emas.

Mazkur tahlil yuqoridagi OTMlar uchun keyingi o‘quv yilida moliyaviy boshqaruvini ijobiy tomonga o‘zgarishiga xizmat qiladi.

Foydanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga Murojaatnomasi, https://president.uz/oz/lists/view/5774
2. https://www.researchgate.net/publication/24078556_Improving_the_Performance_of_the_Education_Sector_The_Valuable_Challenging_and_Limited_Role_of_Random_Assignment_Evaluations.
3. https://www.researchgate.net/publication/374938753_Education_Reform_as_a_Global_Phenomenon.
4. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, https://stat.edu.uz/
5. https://www.researchgate.net/publication/357226881_Discourses_of_globalisation_and_higher_education_reforms.
6. Aucoin, P. 1990. Administrative reform in public management: Paradigms, principles, paradoxes and pendulums. Governance 3(2): 115–137.
7. Florez, J.M., M.V. Lopez, and A. Lopez. 2014. Corporate governance, analysis of the top 100 universities in the Shanghai ranking. Revista de Educacio´n 364: 170–196.
8. Trakman, L. 2008. Modelling university governance. Higher Education Quarterly 62(1/2): 63–83.
9. Leitner, K.H., Elena, S., Fazlagic, J., Kalemis, K., Marinaitis, Z., Secundo, G., Sicilia, M.A., and Zaksa, K. 2014. A strategic approach for intellectual capital management in European universities. Guidelines for Implementation, UEFISCDI Blueprint Series.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda ""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.